

Staatsbosbeheer

Postadres Postbus 2, 3800 AA Amersfoort

Telefoon 030-692 61 11

Planeenheid Groningen-Oost

Object Westerwolde

Relatie **Relatienummer**

Overeenkomst 170440

Zaak Z24-245

Versienummer A01.01.ov.23.2

Pachtovereenkomst

Geliberaliseerde pacht voor zes jaar of korter, artikel 7:397 lid 1 van het Burgerlijk Wetboek

De ondergetekenden:

1. Staatsbosbeheer, gevestigd en kantoorhoudend op het adres Smallepad 5 te (3811 MG) Amersfoort, ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door de heer M. van Kerkvoorde, provinciehoofd Staatsbosbeheer PE Groningen, hierna te noemen: 'Staatsbosbeheer',
2. ****Naam wederpartij****, gevestigd aan ****adres****, ****postcode**** te ****plaats****, ingeschreven bij KVK [KVK nummer], telefoonnummer *********, e-mail *********, hierna te noemen: 'pachter',

Staatsbosbeheer en pachter gezamenlijk hierna ook te noemen 'partijen'.

Partijen, het volgend overwegend:

De verpachte grond is, of maakt onderdeel uit van een natuurterrein waar Staatsbosbeheer overeenkomstig vastgesteld overheidsbeleid (een) beheertype(s) natuur ontwikkelt en/of in stand houdt, zoals in deze overeenkomst nader wordt/worden aangeduid. In verband hiermee zijn in deze pachtovereenkomst specifieke voorwaarden geformuleerd ten aanzien van het agrarisch gebruik;

komen het volgende overeen:**Artikel 1. Duur overeenkomst en omschrijving van het gepachte**

1. Staatsbosbeheer geeft voor de duur van één jaar, ingaande op 1 april 2024 en eindigende op 31 maart 2025, aan pachter in pacht, die in pacht aanvaardt de hierna te noemen percelen:

Kadastrale gemeente	Sectie	Nummer	Beheertype	Oppervlakte (ha)
Wedde (WDE)	03 K	185 gedeeltelijk	N10.01	18,01
Wedde (WDE)	03 K	185 gedeeltelijk	N12.02	4,46
Wedde (WDE)	03 K	189	N12.02	2,22
Wedde (WDE)	03 K	185 gedeeltelijk	N12.02	5,75
Wedde (WDE)	03 K	225	N12.02	2,29
Wedde (WDE)	03 K	185 gedeeltelijk	N12.05	1,79
Wedde (WDE)	03 K	187 gedeeltelijk	N12.05	1,19
Wedde (WDE)	03 K	185 gedeeltelijk	N12.05	2,16

Totaal**37,8700**

Hierna te noemen "het gepachte". Het gepachte is gearceerd aangegeven op de kaart die aan deze pachtovereenkomst is gehecht.

2. Wanneer de onder lid 1 aangegeven pachttermijn is verstreken, zal de pacht telkens stilzwijgend worden verlengd met één jaar, tenzij één van de partijen uiterlijk drie maanden voor het einde van de lopende pachttermijn met een aangetekende brief aan de wederpartij laat weten dat geen verlenging zal plaatsvinden.
3. Verlenging zoals bedoeld in lid 2 vindt maximaal 5 maal plaats, zodat de totale pachttermijn niet langer zal zijn dan zes jaar.

Artikel 2. Gebruik

1. Pachter dient het gepachte uitsluitend te gebruiken als grasland/bouwland.
2. Zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Staatsbosbeheer is het pachter niet toegestaan om het gepachte anders te gebruiken dan is bepaald in lid 1 van dit artikel.

Artikel 3. Pachtprijs

1. De pachtsom bedraagt € [bedrag] per jaar.
2. Voor zover ingevolge artikel 1 lid 2 verlenging kan plaatsvinden, wordt de pachtprijs ieder jaar, voor het eerst met ingang van 1 april 2025, aangepast aan de hand van de consumentenprijsindex, reeks alle huishoudens. Deze aanpassing geschiedt op basis van de formule $P_n = (A : B) \times P_o$. In deze formule is:
Pn: de nieuwe pachtprijs;
A: de consumentenprijsindex van het kalenderjaar voorafgaand aan de datum van pachtprijsherziening;
B: de consumentenprijsindex van het kalenderjaar voorafgaand aan de datum van de laatste herziening van de pachtprijs (of bij eerste herziening: de beginpachtprijs);
Po: de oude, aan te passen pachtprijs.
3. Indien de berekening van lid 2 leidt tot een lagere pachtprijs, vindt geen pachtprijsaanpassing plaats.
4. De pachtprijs wordt vermeerderd met 50% van de waterschapslasten zoals die in het betrokken jaar zijn vastgesteld.

Artikel 4. Bodemverontreiniging

1. Er is sprake van bodemverontreiniging in de zin van dit artikel wanneer erop en/of in de bodem van het gepachte hogere concentraties van schadelijke stoffen aanwezig zijn dan op grond van natuurlijk voorkomen is te verwachten gelet op de stand van de wetenschap en de wettelijke normen die gelden in relatie tot de bestemming of het (voorgenomen) gebruik van het gepachte, dan wel daarvoor in de plaats tredende algemeen gangbare kwaliteitseisen.

2. Staatsbosbeheer is niet bekend met feiten of omstandigheden die erop (kunnen) wijzen dat het gepachte bodemverontreiniging bevat. Partijen hebben geen reden om aan te nemen dat de bodem van het gepachte verontreinigd is en hebben daarom afgezien van het laten verrichten van bodemonderzoek.

Artikel 5. Beheervoorschriften

Aanvullend op de algemene voorschriften inzake het beheer die zijn opgenomen in de Algemene voorwaarden gelden de navolgende bijzondere beheervoorschriften. Overtreding van de voorschriften die zijn opgenomen in dit artikel en in de Algemene voorwaarden worden door de Staatsbosbeheer aangemerkt als wanprestatie van de pachter. Bij strijdigheid tussen de voorschriften in dit artikel en bepalingen in de Algemene voorwaarden gaan de voorschriften in dit artikel voor.

Algemene waarschuwing: In dit gebied is het soms erg nat. De bodem heeft dan weinig draagkracht. Insporing (het door de zode rijden, en/of zwartrijden van het land) moet (binnen een dag) gemeld worden bij de boswachter beheer.

GLB en kleine landschapselementen: In het gebied liggen zogenaamde kleine landschapselementen als, singels, bosschages, sloten enz. Het kan zijn dat deze door een onvolkomenheid bij het intekenen toch ingetekend zijn op de pachtkaart. Deze kleine landschapselementen mogen **niet** ingetekend/aangemeld worden in het GLB.

Algemene beheervoorschriften:

Onverminderd het bepaalde in artikel 5, is pachter verplicht op of aan het gepachte de volgende activiteiten of handelingen te verrichten of te doen verrichten of toe te staan:

- **Het maaiplan is als bijlage bij dit pachtcontract toegevoegd. In dit maaiplan is (in rood) vastgelegd welke percelen tussen 10 juni en 1 juli gemaaid moeten worden. De overige percelen moeten na 15 juli gemaaid worden.**
- **Voor percelen die tussen 10 juni en 1 juli gemaaid moeten worden, moet altijd een check van de gedragscode natuurbeheer gedaan worden. De uitvoering van deze check moet voldoen aan de wettelijke eisen. De (broedvogel)checks moet aan Staatsbosbeheer voorgelegd worden ter goedkeuring. Een logisch gevolg van deze broedvogelcheck kan zijn dat er delen niet gemaaid kunnen worden.**
- **Er worden twee snedes gemaaid, tenzij de terreinomstandigheden dit niet toelaten. Het niet maaien van de tweede snede kan alleen met goedkeuring van Staatsbosbeheer.**
- Bij gemechaniseerde werkzaamheden (bijv. maaien) vanuit het midden van het perceel beginnen
- Bij het maaien wordt een deel van ieder perceel ter grootte van **10%** ongemaaid te laten, elk jaar op een andere plek. Deze stroken dienen als zogenaamde insectenstroken
- Bij het vervangen van rasterpalen onbehandelde palen gebruiken, bij voorkeur tamme- kastanje, eik of Robinia pseudoacacia
- Bij het plaatsen van afrastering geen prikkeldraad gebruiken
- Jacobskruiskruid en Reuzenbereklaauw te verwijderen **vóór** de bloei
- De van toepassing zijnde bepalingen van de Gedragscode Natuurbeheer na te leven
- Aanwezige toegangspoorten, draadhekken en dergelijke dienen telkens na elk gebruik afgesloten te zijn
- De terreinomstandigheden (draagkracht van de bodem) zijn zo dat er met relatief licht materieel gewerkt moet worden. De ontoegankelijkheid voor regulier landbouw materieel is geen reden om de werkzaamheden niet uit te hoeven voeren

- Er wordt geen schade aan de zode toegebracht door betreding of berijden door mensen, vee of machines. Waar nodig is pachter verplicht om ter bescherming van de bodem en ter voorkoming van insporing, in het terrein beschermende maatregelen te treffen

N10.01 Nat schraalland

Op de kaart die aan deze pachtovereenkomst is gehecht is te zien welk beheertype geldt voor de gepachte grond of, wanneer er meerdere beheertypen gelden, welk beheertype op welk gedeelte van de gepachte grond geldt. Waar het beheertype "N10.01 Nat schraalland" geldt dient de pachter aan de onderstaande voorschriften te voldoen. Afwijken van deze voorschriften is uitsluitend toegestaan na vooraf verkregen schriftelijke toestemming van Staatsbosbeheer.

- Er vindt geen beweiding plaats
- Er vindt in geen enkele vorm bemesting plaats
- Slepen is toegestaan van 1 oktober tot 15 maart bij overlast van molshopen, na overleg met Staatsbosbeheer

N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland

Op de kaart die aan deze pachtovereenkomst is gehecht is te zien welk beheertype geldt voor de gepachte grond of, wanneer er meerdere beheertypen gelden, welk beheertype op welk gedeelte van de gepachte grond geldt. Waar het beheertype "N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland" geldt, dient de pachter aan de onderstaande voorschriften te voldoen. Afwijken van deze voorschriften is uitsluitend toegestaan na vooraf verkregen schriftelijke toestemming van Staatsbosbeheer.

- Er vindt in geen enkele vorm bemesting plaats
- Er vindt geen beweiding plaats
- Slepen is toegestaan van 1 oktober tot 15 maart bij overlast van molshopen, na overleg met Staatsbosbeheer

N12.05 Kruiden- en faunarijke akker

Op de kaart die aan deze pachtovereenkomst is gehecht is te zien welk beheertype geldt voor de gepachte grond of, wanneer er meerdere beheertypen gelden, welk beheertype op welk gedeelte van de gepachte grond geldt. Waar het beheertype "N12.05 Kruiden- en faunarijke akker" geldt, dient de pachter aan de onderstaande voorschriften te voldoen. Afwijken van deze voorschriften is uitsluitend toegestaan na vooraf verkregen schriftelijke toestemming van Staatsbosbeheer. Het beheertype N12.05 Kruiden- en faunarijke akker bestaat hier vooral uit een schrale korenbloemakker, en dient ook zo beheert te worden.

- De akker wordt niet ingezaaid met bijzondere plantensoorten, met uitzondering van zaaigoed dat uit andere kruidenrijke akkers uit dezelfde regio komt
- Alleen een niet kerende grondbewerking is toegestaan. In een uitzonderlijk geval kan hiervan afgeweken worden maar alleen na overleg met Staatsbosbeheer
- Er wordt uitsluitend graan of boekweit geteeld. Andere gewassen mogelijk in overleg met Staatsbosbeheer en vastgelegd in het teeltplan.
- Het graan of de boekweit wordt pas geoogst wanneer de korrel rijp is
- Bij het inzaaien van de akkers wordt maximaal 120 kg per ha zaaizaad gebruikt voor zomergranen of maximaal 100 kg zaaizaad per ha voor wintergranen

- Algemene uitgangspunten voor de akker zijn als volgt:
 - Er wordt een teeltplan gemaakt en ter goedkeuring aan Staatsbosbeheer voorgelegd. In dit teeltplan wordt de “notitie akkerbeheer Westerwolde” (van Leon Luijten) gebruikt als “onderlegger”. Deze akkernotitie zal als bijlage van dit pachtcontract meegeleverd worden
 - Teeltplan bestaat in ieder geval uit de volgende onderdelen:
 - 50% wintergranen
 - Een mestgift van maximaal 5 – 8.5 ton vaste runderstalmest per jaar

Artikel 6. Gedogen

Pachter zal gedogen dat Staatsbosbeheer op of aan het gepachte de volgende activiteiten of handelingen zal verrichten, zal doen verrichten of aan derden zal toestaan:

- Onderzoeks- of andere werkzaamheden, die voortvloeien uit en/of verband houden met de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied waarvan het gepachte deel uitmaakt; daarbij zal ervoor worden gewaakt dat het vrije gebruik van het gepachte door pachter niet zal worden aangetast
- Onderhoudswerkzaamheden aan boom- en struikbeplantingen
- Verlenen van uit- en overwegen aan derden
- Werkzaamheden verricht t.b.v. het waterpeil. Bijv. het dempen van sloten of juist het baggeren/openhalen van sloten
- Inunderen of draszetten in een bepaalde de periode
- Afstemmen van de waterstand op een optimaal natuurwetenschappelijk beheer

Artikel 7. Gegevens ten behoeve van mestboekhouding

N.v.t.

Artikel 8. Beweiden in opengesteld terrein

N.v.t.

Artikel 9. Goedkeuring grondkamer

Pachter stemt ermee in dat Staatsbosbeheer deze overeenkomst namens de pachter bij de grondkamer ter goedkeuring indient. De kosten voor deze goedkeuring worden door de pachter betaald en door de grondkamer rechtstreeks aan de pachter in rekening gebracht.

Artikel 10. Toepasselijkheid Algemene voorwaarden

1. Op deze overeenkomst zijn de Algemene voorwaarden pacht Staatsbosbeheer 2023 van toepassing. Dit is alleen anders wanneer onderdelen daarvan in deze overeenkomst expliciet niet van toepassing zijn verklaard. De Algemene voorwaarden zijn als bijlage aan deze overeenkomst gehecht en maken daar deel van uit.

2. Algemene voorwaarden van pachter zijn, hoe ook genaamd en hoe ook aan Staatsbosbeheer verstrekt, nooit van toepassing op deze overeenkomst.

Artikel 11. Toepasselijkheid Burgerlijk Wetboek

1. Artikel 7:397 lid 1 van het Burgerlijk Wetboek is op deze overeenkomst van toepassing.
2. De bepalingen van de artikelen 313 lid 2, 319 lid 1 onder a, c en d, 325, 327, 328, 332, 333, 363 tot en met 374, 378 tot en met 384, 399a en 399c lid 1 van het Burgerlijk Wetboek zijn niet van toepassing op deze overeenkomst.

Aldus overeengekomen en opgemaakt in tweevoud te:

(plaats)

(plaats)

(datum)

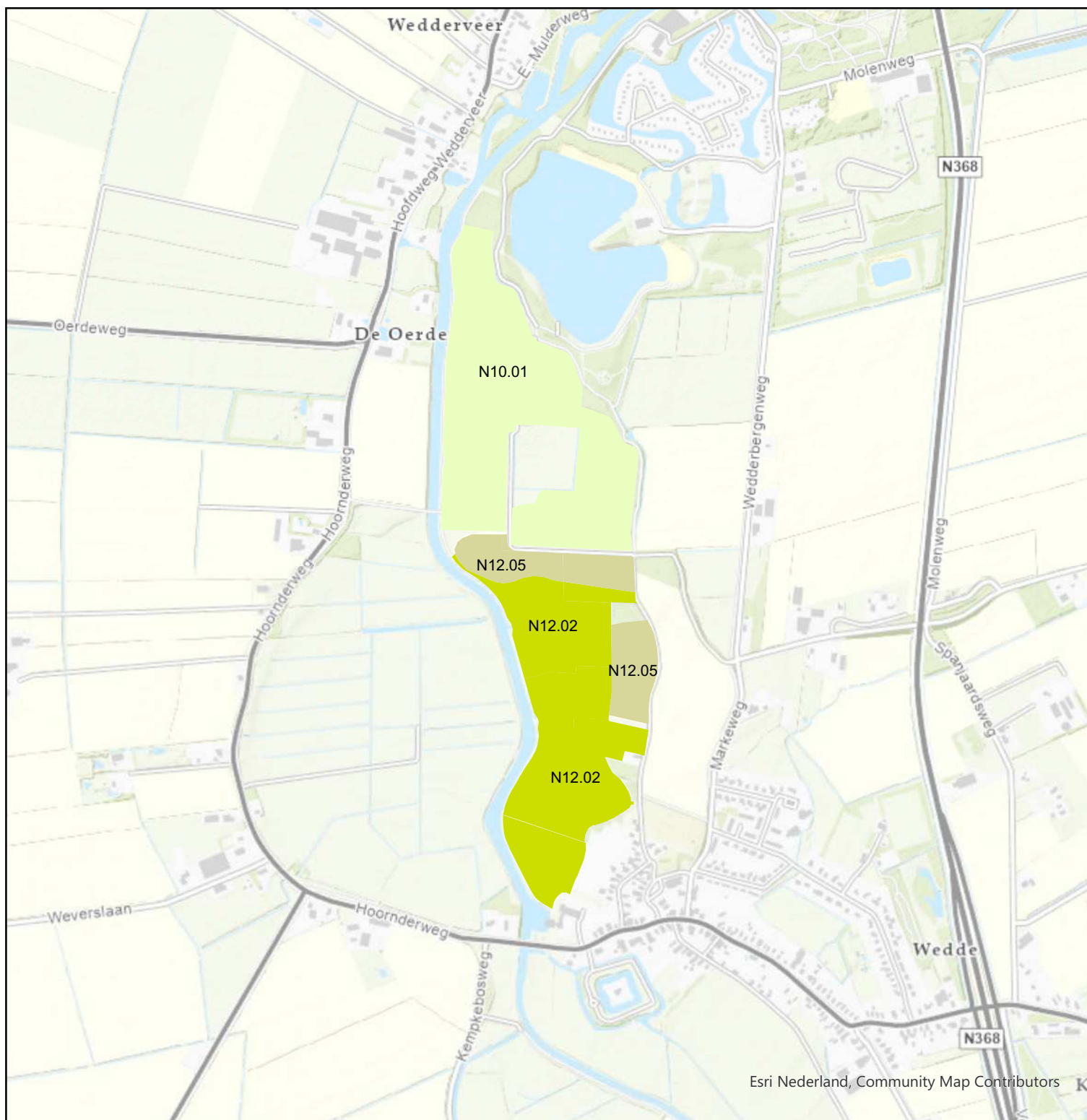
(datum)

(handtekening Staatsbosbeheer)

(handtekening pachter(s))

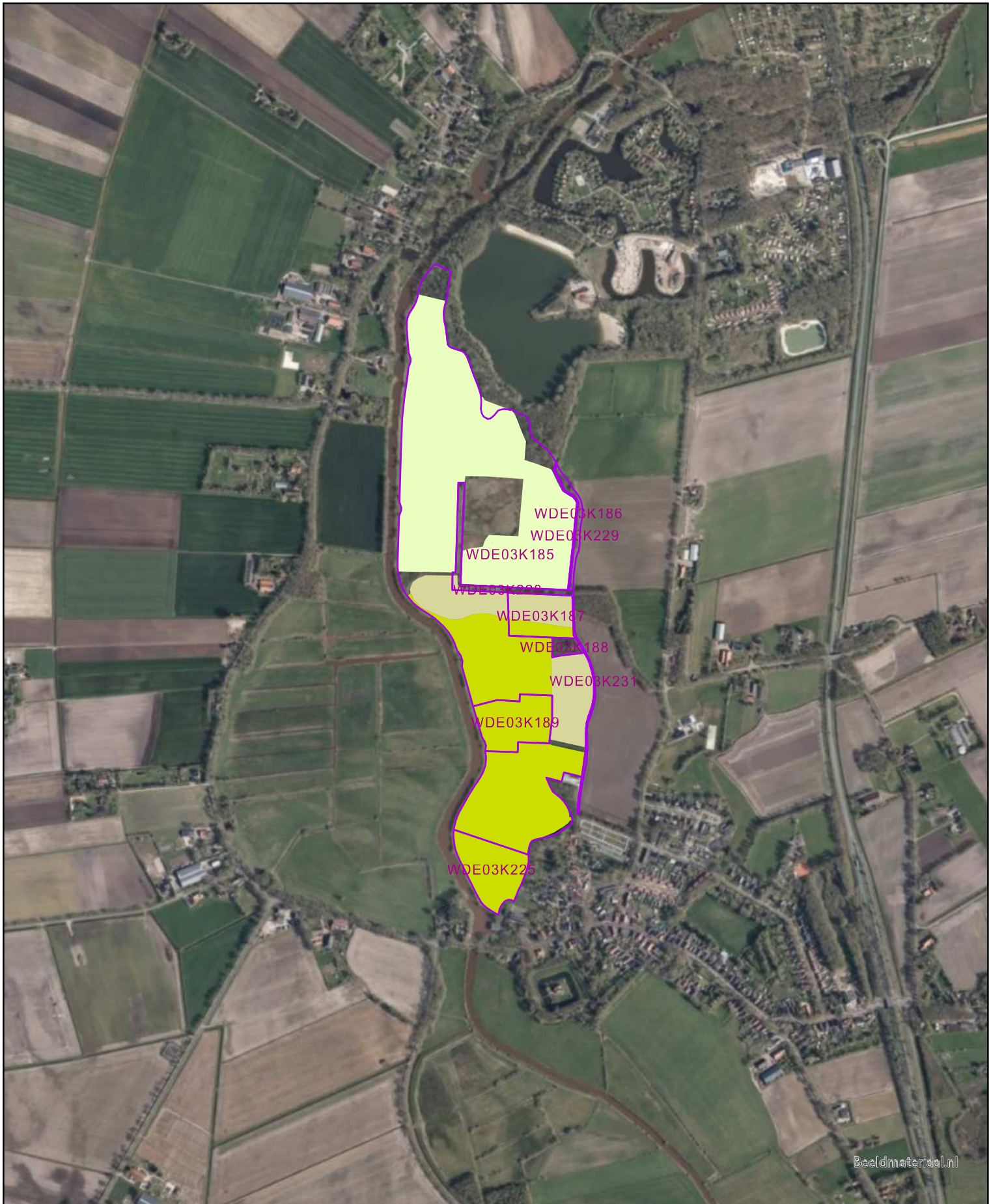
Bijlagen:

- Algemene voorwaarden pacht Staatsbosbeheer 2023
- Pachtkaart

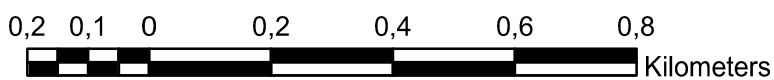

Legenda

- N10.01 Nat schraalland
- N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland
- N12.05 Kruiden- en faunarijke akker

Beeldmateriaal.nl

Maaiplan Hoorndermeden. Kavel 1

Rood gemarkeerd: maaien vroege maibeurt.

Notitie Akkerbeheer

Inleiding

Westerwolde heeft veel (voormalige) akkers op historische essen. Veel essen zijn al meer dan 20-30 jaar in bezit van Staatsbosbeheer. Er zijn ook akkers gelegen op niet-esgronden. Vaak zijn deze verworven bij (her)inrichting in het Dal van de ruiten Aa en nog maar relatief kort uit gangbaar landbouwgebruik. Er is een verschil tussen akkers in voedselrijkdom, humus, vochtigheid en onkruiddruk. Op grond hiervan en van hun potentie, landschappelijke ligging en historisch gebruik kunnen akkers onderscheiden worden. In deze notitie wordt onderbouwing gegeven om keuzes te maken in doel en daarop aangepast beheer.

Doelstellingen Akkers in natuurbeheer bij Staatsbosbeheer

Het beheertype N12.05 Kruiden- en faunarijke akker wordt aan de hand van doelsoorten beoordeeld. Bij de evaluatie wordt het voorkomen van doelsoorten broedvogels (geelgors, gele kwikstaart, graspieper, grauwe gors, grauwe kiekendief, kwartel, kwartelkoning, ortolaan, patrijs en veldleeuwerik) en flora (vele soorten met o.a. akkerandoorn, akkerviltkruid, bleekgele hennepnetel, bolderik, bosdroogbloem, driekleurig viooltje, Duits viltkruid, dwergviltkruid, gele ganzenbloem, gewone veldsla, gewone vogelmelk, handjesereprijs, klein tasjeskruid, kleine leeuwenklauw, korenbloem, korensla, liggend hertshooi, roggelelie, ruige klapproos, slofhak, stijf vergeet-mij-nietje, valse kamille, veelkleurig vergeet-mij-nietje, zilverhaver (de volledige soortenlijst is opgenomen in <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/index-natuur-en-landschap/natuurtypen/n12-rijke-graslanden-en-akkers/n12-05-kruiden-en-faunarijke-akker/>)). Het streven is bij het beheer van akkers dat de doelsoorten in goede soortenrijkdom en verspreiding voorkomen zodat bij evaluatie de beoordeling "Hoog" behaald wordt (criteria zie BII12).

Naast de doelsoorten komen typische akkerplanten voor die indicatief zijn voor (schralere) soortenrijke akkers of juist een regionaal karakter hebben (eenjarige hardbloem, smal streepzaad, akkerviooltje, akker-vergeet-me-nietje) of kenmerkend zijn voor het kleinschalige Westerswoldse landschap waarin akkers een belangrijke plaats innemen (kneu, grauwe klauwier, ringmus en zomertortel). Voor wintergasten kunnen wintervoedselveldjes dienen. Hier wordt een speciaal mengsel ingezaaid voor doortrekkende vinkachtigen, leeuweriken en muizen. Akkers kunnen van belang zijn voor insecten. Enkele gewassen of de akkerkruiden zijn een goede nectarbron zijn voor zweefvliegen, dagvlinders, bijen en hommels. Op gewassen, groenbemesters of akkerkruiden kunnen onder goede omstandigheden diverse dagvlinders als; groot - en klein koolwitje, klein geaderd witje (kruisbloemigen), koninginnepage (wilde peen) en kleine parelmoervlinder (driekleurig viooltje en akerviooltje) hun eieren afzetten en de rups zich volledig ontwikkelen.

De doelstelling voor akkerbeheer strekt zich dus verder uit dan alleen het halen van de doelsoorten. *Het moet een volwaardige biotoop worden, in passende perceelgroottes en -vormen in een kleinschalig cultuurlandschap, met grote soortenrijkdom in vele soortgroepen.*

Een belangrijke conclusie uit een in Noord-Brabant uitgevoerd onderzoek is dat een beter ontwikkelde akkerflora nu alleen vooral voor te komen op percelen waar de beschikbaarheid van de belangrijkste voedingsstoffen (stikstof en fosfor) relatief laag is. Echter het gaat hier slechts om zeer beperkt aantal soorten. De meeste soorten bedreigde akkerplanten zijn zeer zeldzaam en hier zijn dan ook vrijwel geen referenties van in Nederland (Verbeek et al., 2016). Dit zal voor de zandgronden in Westerwolde niet anders zijn.

Bij akkerbeheer staan landbouwopbrengsten en natuurkwaliteit vaak op gespannen voet. Het spanningsveld voldoende opbrengst (en draagvlak gebruikers) in combinatie met voldoende natuurkwaliteit (en landschappelijke kwaliteit en recreatiewaarde) wordt momenteel onderzocht in de Natuur Inclusieve Landbouw (NIL) pilot Essentie.

Achtergrond akkerflora van Westerwolde

Van oudsher herbergen de akkers op essen in Westerwolde een kenmerkende akkerflora (Muntinga 1945). Deze wijkt af van andere akkers uit Nederland vanwege het beheer, geringe vruchtwisseling en omdat bufferende bodemdeeltjes, leem, klei, humus en kalk in de bodem nagenoeg ontbreken. Dat betekent dat soorten van klei en of krijtakkers geen doelstelling zijn, hoe mooi en bijzonder ze ook zijn.

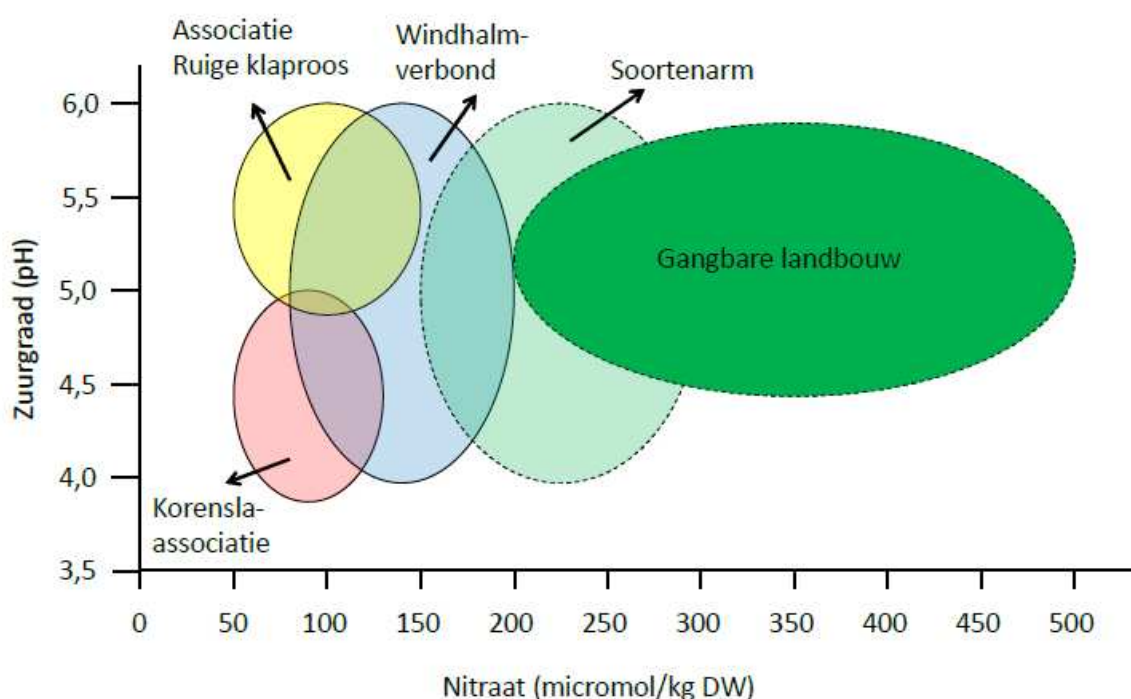
Tot in de jaren '50 van de vorige eeuw waren de cultuurmogelijkheden en bodemvruchtbaarheid afhankelijk van de hoeveelheid, eigenlijk het tekort aan, beschikbare stalmest op een bedrijf. De zekerheid van het gewas en de omstandigheden op esgronden resulteerden in roggeteelt met nauwelijks vruchtwisseling (Studiecommissie

Westerwolde, 1952). Het permanente tekort aan mest zorgde voor schrale akkers waarbij de nu gewilde doelsoorten zich konden handhaven. Door het recente landbouwgebruik op de akkers zijn deze meestal te voedselrijk geworden voor de meest kwetsbare akkersoorten. Momenteel zijn veel van de (historische) akkers binnen het NNN eigendom van natuur beherende organisaties. Door het gevoerde beheer zijn daar de akkers ook het rijkst aan soorten. Opvallend is dat op akkers ten zuiden van Sellingen en rond Ter Borg weinig soorten zijn waargenomen (Roelevink s.a.)

Van ouds heeft de akkerflora van Westerwolde kenmerkende soorten van tamelijk voedselarme, (droge,) kalkarme of licht zure, humus-arme zandgronden. Het ecologisch gezien hoogst haalbare vegetatietype wordt hier omvat als Korensla-associatie, met korensla, slofhak en eenjarige hardbloem als kenmerkende soorten met als ultieme akkerplant roggelelie (*korensla-akker*). Het lijkt me vanzelfsprekend om deze voor Westerwolde typische akkersoortensamenstelling voor de akkers met meeste potentie na te streven. Momenteel hebben wij geen akkers die tot deze groep behoren, vermoedelijk schurkt de es van Ter Wupping ertegenaan.

In Smeerling (Natuurmonumenten) is dit akkertype wel aanwezig. Stagiaire Paul Heering (2021) heeft onze akkers met de Korensla-akker van NM vergeleken. Het blijkt dat deze "referentie"akker van NM een lagere pH (<4), Stikstof totaal, beschikbaar Fosfaat, Magnesium en Kalium. Terwijl organische stof hoger of vergelijkbaar is met onze akkers op de Westeresch en Ter Wupping. De Es van Ter Wupping (onze in mijn ogen schraalste akker met langjarige roggeteelt) ligt voor de meeste waarden dicht bij onze andere akkers dan bij de referentieakker van NM.

In onderstaande figuur (uit: Verbeek et al, 2016) zijn de verschillende typen van akkerflora schematisch weergegeven naar voedselrijkdom en zuurgraad van de bodem.

Voor voedselrijkere akkers zijn deze soorten (korensla en slofhak) niet haalbaar. Er groeien akkerplanten die kenmerkend zijn voor rijkere bodem. Wel is vaak de soortenrijkdom groter en heeft een aantrekkelijk beeld. Het zijn soorten die minder onder druk staan in Nederland en vaak (zeer) algemeen voorkomen, maar soms ook alleen regionaal voorkomen en aandacht verdienen. Het gaat om Windhalm verbond, met korenbloem, grote windhalm, ringelwikke, voederwikke, smal streepzaad, akker- en driekleurig viooltje, veelkleurig vergeet-me-nietje, of nog iets rijkere akkers met gele ganzenbloem, dauwnetel, akkerviooltje, klaprozen, akkerandoorn, kamilles, ereprijssoorten. Deze variant kan gekozen worden als een iets voedselrijkere (maar wel mooi en soortenrijk) eindstadium (*Korenbloem-akker*) of er kan gestreefd worden naar overgang naar korensla-akker. Een aantal van onze akkers die momenteel in dit stadium zitten zijn verder te ontwikkelen naar *Korensla-akker*.

De namen *korensla-akker* en *korenbloem-akker* worden hier geïntroduceerd om twee typische Westerwoldse flora-akkervormen te onderscheiden aan de hand van twee doelsoorten (met in het kielzog vele andere soorten typerend voor deze akkervorm).

Op voedselrijke akkers met meer vruchtwisseling is hoge floristische waarde geen realistisch doel meer, maar kan gekozen worden voor vogelakker (enkele bijzondere akkerplanten kunnen zich blijven handhaven, maar hierop kan moeilijker gestuurd worden). Hierbij zal een deel van het gewas als wintervoedsel en/of een geschikte stoppel moeten achterblijven. Een aantal van deze akkers kunnen zeker in de juiste landschappelijke inpassing ontwikkeld worden tot *Korenbloem-akker*. Akkers met hoge voedselrijkdom, instabiel beheer of intensieve gewassen zijn minder geschikt voor flora. Als deze ook nog ongeschikt beheerd worden als vogelakker dan lijkt me dit geen wenselijk doel in de NNN.

Akkers verpachten zonder beperkingen (en dus zonder flora en fauna einddoel) kan ook mogelijk zijn, maar hier zijn verwachtingen voor flora en fauna nihil.

De geadviseerde mestgift wordt afgeleid van verwachte opbrengsten granen (ton/ha/jr) voor elk flora-akkertype (ontleend aan Verbeek et al., 2016). Dit advies geldt voor akkers op natuurgronden, dus zonder ongelimiteerd gangbaar landbouwverleden.

Opbrengst granen	Mestgift (stikstof)	Vaste stalmest (ca. 7 kg N/ton)
2,5 - 3 t/ha	80 – 100 kg N/ha/jr	10 – 15 ton/ha/jr
1,5 - 2 t/ha	40 – 60 kg N/ha/jr	5 – 8,5 ton/ha/jr
0 - 1 t/ha	0 – 20 kg N/ha/jr	0 – 3 ton/ha/jr

Algemeen advies

Natuurmonumenten heeft in Smeerling enkele akkers in beheer met de gewenste vegetatie. Ze hebben een beheerplan voor akkers specifiek gericht op deze kenmerkende flora (Natuurmonumenten, s.a.). Hieruit put ik informatie voor deze notitie. Daarnaast baseer ik deze notitie op gebrachte veldbezoeken waarbij begroeiing, soorten en onkruiddruk bekeken zijn. Een aantal van de essen herbergen karakteristieke akkerflora die in Westerwolde hoort.

De eisen en ecologische kenmerken, dus de overlevingsstrategie, van de doelsoorten zijn belangrijk voor handhaven op groeiplaatsen. Het (hogere) fosfaatgehalte blijkt geen beperking te zijn voor ontwikkeling van soortenrijke akkerflora (blz 56, Verbeek et al, 2016). Planten van akkers zijn afgestemd op bodem, vruchtbaarheid, grondbewerking/beheer en gewastype, waarbij beheer is de sleutelfactor voor welslagen (Verbeek, et al, 2016; 2021). Voor duurzaam akkerbeheer moeten deze bij elkaar passen. Het is als echt natuurbeheer; akkerbeheer moet zijn afgestemd op gewenste akkerflora.

Om akkerflora op peil te brengen en gewenste soorten te introduceren worden akkers geënt met maaisel of ongeschoond zaaizaad van geschikte akkers uit de omgeving (Kloen & Haveman, 2010; Verbeek et al., 2016; 2021). Akkerranden ingezaaid met een specifiek bloemenmengsel. Dit mengsel is geselecteerd voor de Westerwoldse situatie (Westerwoldse akkerrand één- en tweejarig, Notitie Voorlopige Akkerrandmengsel)). Bij gebruiken van een mengsel rekening houden met Skal-, EKO- en andere keurmerken van de pachter en hierop inspelen. Indien de onkruiddruk en de voedselrijkdom in de akkers op orde is kan zo'n akker eens in de 4-7 jaar braak blijven liggen. Bij goed ontwikkelde akkerflora en uitgekiend beheer is braakleggen m.i. niet nodig voor in stand houden van natuurwaarden. Een rustperiode tussen oktober (één keer bewerken na oogst) en april (land bewerken voor inzaaien) is voldoende om soorten een levenscyclus te laten voltooien. Dit kan dus ook als een zomergewas geteeld gaat worden. Bij braken op een schrale akker is inzaai van een mengsel niet persé nodig als de zaadvoorraad van de gewenste soorten voldoende aanwezig is. Wel dient onkruiddruk goed gevolgd te worden. Is onkruiddruk en het bemestingsniveau te hoog dan is het onverstandig een jaar te braken zonder inzaai van een mengsel. Bij inzaaien van mengsel rekening houden met keurmerken van de pachter en hierop aansluiten. Een percentage (ca. 5%) van de graangewassen wordt niet geoogst. Samen met (niet geploegde, wel anders bewerkte) stoppel dient dit als wintervoedsel voor doortrekkende en overwinterende vogels.

Door Staatsbosbeheer wordt in CropVision per perceel bijgehouden welke gewassen, bemesting en bekalking en belangrijkste bewerkingen zijn toegepast.

Keuze Akkertypen

Een aantal van onze esakkers hebben al een natuurkwaliteit waarbij experimenteren voor hogere opbrengsten niet meer aan de orde kan zijn. Ik vind dat de keuze voor flora-akker gemaakt moet worden en dat het beheer hier geheel op gericht moet worden. Hierbij wordt het hoogst haalbare (Korensla associatie en overgang Wildhalm verbond naar Korensla-ass.) nagestreefd. In onderstaande paragrafen worden keuzes voor verschillende akkertypen onderbouwd.

Op grond van huidige situatie waarbij historisch grondgebruik, voedselrijkdom en bemestingstoestand (liefst na bodemanalyse), het voorkomen van kruiden en potentie zijn onze akkers in te delen in vijf categorieën:

Duidelijke keuze maken per perceel;

1. Flora akker (zeer schraal: Korensla-akker), 'eeuwige' winterroggeakker (akkertype 4 – 5 Verbeek et al 2021)
2. Flora akker (schraal Korenbloem akker), vooral winterrogge, enige gewaswisseling mogelijk (akkertype 3-4)
3. Overgangsakker / verschrallingsakker, vooral wintergraan, maar gewaswisseling meer mogelijk (akkertype 2-3),
4. Vogelakker (overige akkers) (akkertype 1-3) of
5. Akkers zonder beperkingen (akkertype 0-1)

Flora-akkers

Flora akkers (zowel Korensla als Korenbloem-akkers) hebben een hoge natuurwaarde met soorten akkerflora die landelijk sterk onder druk staan. Er zijn binnen onze BE akkers die in aanmerking komen om verder te beheren als Flora-akker. Dit zijn zonder uitzondering droge, schrale akkers, meestal op essen gelegen. De planten van de akkerflora zijn overwegend lager blijvende soorten. Onkruiddruk door vervelende onkruiden valt hier mee en enkele leuke akkerplanten (bijv. leeuwenklauw, hoenderbeet, eenjarige hardbloem, soms slofhak, smal streepzaad, dauwnetel) zijn al spontaan verschenen.

De volgende akkers zijn mogelijk geschikt als zeer schrale korensla-akker (type 4 - 5): Es Meedland Kempkebosweg, Hoge es Ter Wupping, akkertje Sellingerstraat Ter Borg,??

Als geschikte schrale korenbloem-akker (type 3 – 4) komen in aanmerking: Swienekoge (Hoorndermeeden), delen es Wessinghuizen, delen Noordes Sellingen, Hooge es Ter Borg, nieuwe akkers Ter borg, Akkertje hoek Borgerweg/Veerste Veldhuis, Akkertje Meebosch (zie kaartje).

Een tussenvorm van beide typen lijkt mij ook mogelijk en daar kan voor gekozen worden.

Advies zeer schrale Korensla-akker (akkertype 5):

- Deze akkers gericht op akkerflora van zeer schrale akker beheren met bijna jaarlijks winterrogge verbouw (1x per 5-8 jaar ander gewas, afhankelijk van ontwikkeling),
- Akker enten met maaisel (maaieren stoppel na oogst), kaf of ongeschoond zaad (eventueel stro of strooisel) met gewenste doelvegetatie uit de streek (Natuurmonumenten),
- In eindsituatie 50-75 kg/ha zaaizaad gebruiken, starten met het dubbele en langzaam verlagen hoeveelheid, zaaizaad gebruiken van regionale goed ontwikkelde flora akkers, in later stadium van eigen akkers,
- Zaaïen vóór 15 oktober,
- Beoogde graanopbrengst: 0,5 tot 1 ton graan/ha/jr.
- Bemesting: Eerste jaren geen, daarna max 3 ton/ha/jaar of 5 - 7,5 ton/ha/3 jr (0-20 kg N/ha/jr) bemesting van vaste stalmest toepassen. Door flora ontwikkeling laten sturen voor meer of minder bemesting. Deze meest schrale vorm van akkerflora behoeft nauwelijks tot geen bemesting.
- Matige bekalking toegestaan, het betreft een relatief zure akkerbodem, dus laten leiden door doel flora, bekalking na advisering door Staatsbosbeheer,
- Doorzetten met beheer, ook als opbrengst van rogge lager wordt dan rendabel (dus ook bij < 1 ton/ha), opbrengst is ondergeschikt aan flora (vooral korensla),
- Bewerken met schijveneg in eerste 3-5 jaar (voor aanmaak zaadvoorraad doelsoorten), jaren daarna ondiep ploegen mogelijk (15 – max 20 cm),
- Zo min mogelijke onkruidbestrijding tussen oogst en inzaaien (alleen plaagonkruiden),
- Bij optreden van Moederkoren (schimmel), roggemoetheid (reuf) of bij overmatige plaagonkruiden 1 jaar (of 2 jaar indien nodig) ander gewas zoals, boekweit, (winter)tarwe, haver of gerst,
- Nagewas mogelijk van stoppelknollen, spurrie of iets dergelijks,
- Winterrogge mag in najaar-voorjaar best gemaaid of begraasd worden (cultuurhistorisch correct).

NB: In Smeerling heeft Natuurmonumenten een roggeakker met dominantie van slofhak en korensla. In 2020 stond hier voor het 7^e jaar op rij winterrogge, zonder bemesting. In 2021 en 2022 staat er opnieuw winterrogge. De opbrengst was circa 500-750 kg/ha. In 2023 staat er opnieuw winterrogge, dus 10^e jaar op rij. Korenbloem is bijna verdwenen uit deze akker, en hield alleen stand op plekken waar enig slootvuil terecht komt (mond med. H. Sassen). In beheerplan staat: als korenbloem afneemt weer mestgift.

Advies schrale Korenbloem-akker akkertype 3-4):

- Deze akkers gericht op akkerflora van schrale akker beheren met vrijwel jaarlijks winterrogge verbouw (1x per 3-5 jaar ander gewas),
- Naast winterrogge kan zomer- en wintergerst, spelt, haver, voederbieten, erwten, boekweit, bonen (niet sperziebonen) en klaver (al dan niet i.c.m. granen) in het bouwplan gebruikt worden, andere gewassen na overleg, geen meerjarige gewassen,
- Akker enten met maaisel (maaïen stoppel na oogst), kaf of ongeschoond zaad (eventueel stro of strooisel) met gewenste doelvegetatie uit de regio (Natuurmonumenten of eigen akkers in later stadium),
- Inzaaien van akkerranden met voorgeschreven akkerkruidenmengsel,
- Randen met veel akkerviooltje na oogst niet bewerken tot en met mei volgend voorjaar (op aanwijz van Staatsbosbeheer),
- Wintergraan niet later zaaien dan 15 oktober, andere gewassen zoals gewas vereist,
- Bij volgend zomergewas liefst lange periode van niet bewerken tussen oogst en inzaaien (als plaagonkruidendruk het toelaat),
- In eindsituatie 75-100 kg/ha zaaizaad granen gebruiken, starten met 100-150 kg/ha en langzaam verlagen hoeveelheid, zaaizaad gebruiken van regionale goed ontwikkelde flora akkers, in later stadium van eigen akkers,
- Bemesting: Eerste 2-3 jaren geen, daarna 5 - 8,5 ton/ha/jr vaste stalmest toepassen (of anders n.a.v. Essentie experimenten). (Natuurmonumenten hanteert stelregel: niet bemesten totdat korenbloemen dreigen te verdwijnen dan 30 kg N/ha.). Beste om gelijkmatig over jaren te bemesten,
- Bekalking toegestaan, na advisering bodemanalyse,
- Doorzetten met beheer, ook als opbrengst van gewas lager wordt dan rendabel opbrengst is ondergeschikt aan flora,
- Eerste 3-5 jaar omwerken met schijveneg (aanmaak zaadbank), daarna ondiep ploegen (15 – max 20 cm),
- Zo min mogelijke onkruidbestrijding tussen oogst en inzaaien (alleen plaagonkruiden),
- Door vertraagde wisselteelt is optreden van Moederkoren (schimmel), roggemoetheid (reuf) of vervelende plaagonkruiden naar verwachting onder controle te houden,
- Nagewas mogelijk van stoppelknollen, spurrie of iets dergelijks,
- Winterrogge mag in najaar-voorjaar best gemaaid of begraasd worden (cultuurhistorisch correct).

Overgangsakker en/of vogelakker (akkertype 1 -3),

Veel van onze akkers zijn nog te voedselrijk en hebben een te hoge onkruiddruk om in aanmerking te komen voor flora-akker. De akkers van de Westeres (Veele), Veeleres, Ter Haar enz. zijn hier voorbeelden van. Als potentie gezien wordt en landschappelijk en historisch heeft het de juiste inbedding kan gewerkt worden naar flora-akker door verschraling. Voor deze akkers geldt; rustig aan verder verschralen, vooral onkruiddruk blijven aanpakken en ontwikkelkansen voor akkerflora vergroten door continu en consequent beheer. Alle akkers jaarlijks bewerken, zaaien en oogsten. Gedurende die jaren zijn deze akkers geschikt voor (broed)vogels en moeten landschappelijk fraai zijn. De leukste planten zijn die soorten die zich kunnen ontwikkelen in herfst, winter en vroege voorjaar of die in de randen staan. Met andere woorden voor flora en fauna hebben ze juist de meeste waarde buiten het groeiseizoen van de gewassen anders dan wintergraan.

Akkers waarvan de potentie naar Korenbloem-akker niet gezien/herkent wordt kunnen (voorlopig) beheerd blijven als vogelakker. Deze akkers zijn alsnog geschikt voor algemeen voorkomende akkerkruiden als parse dovennetel, kamilles, akkerviooltje en akker-vergeet-me-nietje. Met tamelijk late grondbewerking in het voorjaar hebben deze akkerkruiden voldoende kans om tot ontwikkeling te komen en zaad te zetten (winterannuellen). Bemesting duidelijk meer dan de echte flora-akkers maar beduidend minder dan als gangbare landbouw en moet voldoen aan SNL normen. In deze akkers adviseer ik geen **meerjarige** randen aan te leggen als kweek in de akkerranden groeit. Met name kweek in deze randen wordt daardoor problematisch. Pachtters ervaren ook Bijvoet als vervelend onkruid

in deze randen. Voor vogelakkers gaat mijn voorkeur uit naar laten staan van een (klein) deel van het gewas en goede stoppel (voor wintervoedsel) boven maken van braakranden. Mogelijk gaat dat ten koste van broedlocaties voor enkele paren broedvogels, dus waar mogelijk kan het wel. Bij goed beheer van voedselrijkere vogelakkers en keuze van een aantal flora akkers is het voorkomen van doel flora bijna wel gewaarborgd en komt die verspreid door het perceel voor.

Advies voor de overgangsakkers en vogelakkers:

- Vooral wintergranen (50-75%), daarnaast gewassen die meerwaarde hebben voor verdere ontwikkeling van gezonde akkers, incl. bodemfauna en bodemstructuur, vogels, insecten, recreanten,
- Toepassen van akkergewassen die passend zijn in het Westerwoldse landschap,
- Zaaidichtheid gelijk of iets minder als in gangbare landbouw (vanwege onkruiddruk),
- Ploegdiepte maximaal 20 cm., werken naar opbouw zaadvoorraad gewenste akkerflora (messeneggen i.p.v. ploegen),
- Grasklaver (met maaibeheer) is geen akkergewas, maar kan gebruikt worden als nagewas (onder granen) of voor vruchtwisseling voor één jaar,
- Bemesting met vaste stalmest, maximaal 10 – 15 ton/ha/jr of zoals in pachtcontract. Voor akkers aangewezen als verschrallingsakker kan hiervan afgeweken worden en kan/moet minder bemesting toegepast worden,
- Zo min mogelijk bodembewerking en onkruidbestrijding tussen 1 april en 15 juni. Indien bodembewerking (o.a. onderwerken t/m zaaïen wel van toepassing en noodzakelijk is in deze periode, dan werken met korte periode tussen bewerkingen (< 5 dagen). Dus bewerkingen en inzaaien in april, mei en juni volgen elkaar met slechts enkele dagen op. In geen geval twee tot vijf weken tijd tussen bewerkingen laten,
- Geen meerjarige braak/fauna akkerranden langs akkers als onkruiddruk door kweek groot is,
- Eénjarige akkerranden en eventueel braakranden niet in de kwetsbare periode (1 april-15 juli) bewerken of berijden, niet als wendakker gebruiken, opnieuw inzaaien, maar met rust laten,
- Randen met veel akkerviooltje na oogst niet bewerken tot en met mei volgend voorjaar (op aanwijzing van Staatsbosbeheer),
- Voor overwinterende vogels voedselveldjes maken door een deel (minimaal 5% van de oppervlakte) van graan of andere voor vogels aantrekkelijk gewas niet te oogsten en/of een geoogste akker als stoppel te laten liggen,
- Toepassen van nagewas is mogelijk (bijv. stoppelknollen, groenbemester rogge, (bladrammenas ed. liever niet of het moet gaan bloeien en zaad zetten),
- Winterrogge mag in najaar-voorjaar best gemaaid of begraaasd worden (cultuurhistorisch correct),
- Enkele gewassen (aardappel, pompoenen, bieslook, speciebonen, maïs) hebben m.i. nauwelijks meerwaarde voor flora en fauna in het groeiseizoen. Vermoedelijk is de rust/winterperiode dan belangrijker zijn voor flora en fauna en misschien kan daar dan toch de F&F winst gehaald worden.

Akker zonder beperking

Momenteel is de akker in de Sleggekampen in gangbare verpachting.

Advies Onkruiddruk:

Op veel akkers met een zomergewas (gezaaid in het voorjaar) ontstaat veel onkruiddruk van melganzevoet en meldistels. In wintergraanakkers is melganzevoet nauwelijks aanwezig. Dit voorbeeld was duidelijk zichtbaar op de Westeres in 2020. Kweek kan steeds opnieuw vanuit kweekhaarden van dit vervelend wortelonkruid de akkers inkomen.

Melganzevoet is mijn inziens te bestrijden met een vals zaaibed (ik heb geen idee hoe lang daarvoor nodig is). Kweek is mechanisch te bestrijden door vaak te eggen of cultivateren in droge perioden (niet frezen), te laten verdrogen, verzamelen en afvoeren van wortelstokken. Schijnbaar helpt ook bewerken van de grond in of net voor een vorstperiode zodat de wortels bevroren. Ridderzuring uitgraven wortelstokken.

Het is van belang dat voordat een gewenste akkerflora zich kan ontwikkelen de plaagonkruiden onder controle zijn. In overleg tussen pachter en beheerder kan een gerichte bestrijding van vervelende akkeronkruiden toegepast worden. Dit vergt maatwerk waarbij zowel vernieuwende als ouderwetse methoden (Reinders, 1879) gebruikt kunnen worden.

Geraadpleegde literatuur

- Bieleman, J. 1992. Geschiedenis van de landbouw in Nederland 1500-1950: veranderingen en verscheidenheid. Boom, Meppel.
- Heering, P., 2021. Bodemnutriëntenanalyse van de Westeresch te Westerwolde en de invloed van de bodemsamenstelling en het beheer op de gewenste akkerflora. Stagerapport; Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek, Insitute of Life Sciences, Hanze University of Applied Sciences (ILST).
- Kloen, H. & R. Haveman, 2010. Infoblad Herstel van Akkerflora. CLM
- Muntinga, J.E., 1945. Het landschap Westerwolde. J.B. Wolters Uitgeversmaatschappij, Groningen (Proefschrift).
- Natuurmonumenten, beheerplan Dal van de ruiten Aa
- Reinders, G., 1879. Handboek voor den Nederlandschen Landbouw en de Veeteelt. Deel II. Uitgeverij Wolters, Groningen
- Roelevink, B. zonder jaar. De Flora van Westerwolde. Sellingen
- Schaminée, J.H.J., E.J. Weede & V. Westhoff, 1998. De vegetatie van Nederland. Deel 4. Plantengemeenschappen van de kust en binnenlandse pioniermilieus. Opulus Press, Uppsala/Leiden.
- Studiecommissie Westerwolde, 1952. Landbouw Vraagstukken in Westerwolde. Stichting voor de landbouw in Groningen, Verenigde Drukkerijen Hoitsema N.V., Groningen
- Verbeek, P.J.M., U. Prins, E. Brouwer, S. Luijten, G. Oostermeijer & M.C. Scherpenisse, 2016. Eindrapportage Herstel biodiversiteit van akkers in Noord-Brabant, 2013 t/m 2015. Vervolg op project 2011/2012. Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen.
- Verbeek, P., U. Prins, R. Ketelaar, K. Eichhorn & E. Brouwer, 2021. Het Akkerboek. KNNV uitgeverij, Zeist.
- Weeda, E.J., R. Westra, Ch. Westra & T. Westra, 1985-1995. Nederlandse Oecologische Flora. Wilde planten en hun relaties 1-5. IVN.
- Werkgroep Florakartering Drenthe, 1999. Atlas van de Drentse Flora. Schuyt & Co, Haarlem.

Leon Luijten

17/1/2023

Bijlagen:

Een aantal passages uit resultaten, conclusie en discussie uit het uit het rapport “Herstel biodiversiteit van akkers in Noord-Brabant” (Verbeek et al, 2016) is integraal als bijlage opgenomen. Soms een beetje onsamenhangend, maar ik acht ze van belang om ons akkerbeheer verder te brengen. Met name het hoofdstuk Akkerbeheer (blz. 21 t/m 48) is zeer aanbevelenswaard.

“Zaadvoorraad”

Door het gebruik van de schijveneg, dit is een niet-kerende grondbewerking, blijven de zaden meer aan de oppervlakte. In de eerste jaren na herintroductie kunnen veel meer zaden van de gewenste soorten tot ontwikkeling komen en dus nieuw zaad vormen. Hierdoor wordt er meer zaad geproduceerd en ontstaat er sneller een grotere zaadbank van de geherintroduceerde soorten. Als er meteen geploegd wordt dan duurt de opbouw veel langer. Ploegen is echter een maatregel om ongewenste soorten te onderdrukken, uiteindelijk is ploegen op langere termijn onvermijdelijk. Wij stellen voor om minstens de eerste drie tot vijf jaar niet te ploegen, als de ontwikkeling van ongewenste soorten dit toelaat. Ploegen moet sowieso bij voorkeur niet dieper dan 20 cm plaatsvinden. Hoe dieper er geploegd wordt hoe langer het duurt voor zich een goede zaadbank heeft opgebouwd.

Deel Akkerbeheer

Dit deelproject is een onderdeel van een groter project rond florarijke akkers in Brabant dat gefinancierd wordt door de provincie Noord-Brabant en uitgevoerd door een samenwerking van Natuurbalans, B-Ware en het Louis Bolk Instituut. Het project vormt een vervolg op een brede inventarisatiestudie naar flora- en faunarijke akkers in Brabant in 2011 dat uitgevoerd werd door Natuurbalans en B-Ware. Uit deze studie kwam naar voren dat, ondanks de grote hoeveelheid aan akkers die bij de drie grote natuurbeheersorganisaties (Staatsbosbeheer, Vereniging Natuurmonumenten) in beheer zijn, de floristische waarde van deze akkers nog veel te wensen overlaat. Naast de vele percelen waar een probleemveronkruiding met witbol of kweek was opgetreden die zowel het graan als de mogelijk bijzondere onkruiden weggedrukt had, werden ook op de beter onderhouden percelen maar in matig bijzondere onkruiden gevonden. Op de 151 akkers in Brabant die zijn onderzocht zijn er van de 64 rode lijstsoorten die genoemd worden in het Beschermingsplan Akkerplanten uit 2000 slechts 9 gevonden. Van deze 9 soorten is er slechts 1 die met grote regelmaat wordt teruggevonden: Korenbloem. De overige soorten zijn slechts op een zeer beperkt aantal percelen terug gevonden. Als onderdeel van de studie in 2011 is geprobeerd een link te leggen tussen aangetroffen soortenrijkdom en bodemchemie. Hoewel daar enkele zwakke correlaties bij naar voren kwamen, was duidelijk dat een groot deel van de oorzaak moet worden gevonden in andere factoren. Eén van die factoren heeft te maken met het beheer en de beheers geschiedenis.

Vanuit andere projecten, zowel in als buiten Brabant, was door het Louis Bolk Instituut al ervaring opgedaan met deze verschillen in beheer. Wat daarin naar voren kwam was dat er in veel gevallen uitgegaan wordt van een blauwdruk voor juist akkerbeheer. Terugkerende hoofdelementen daarin waren: niet bemesten, dunner inzaaien van de granen en geen onkruidbestrijding tijdens het teeltseizoen. Dit bleek in veel gevallen een over-vereenvoudiging te zijn van een methode om te komen tot waardevolle kruidenrijke akkers. Geen akker reageert op dezelfde manier. Daar komt nog bij dat naast de ontwikkeling van gewenste onkruiden de kans groot is op overwoekering met, ook voor natuurdoeleinden, ongewenste onkruidsoorten als kweek, distels, witbol, fiorin en ringelwikke. Een zekere mate van aandacht en vakmanschap is daarom vereist om te komen tot goede resultaten. Het gaat om een combinatie van ecologische kennis en landbouwkundige kennis die maar zelden in gelijke mate vóórkomen. Het goed inventariseren van de gevolgde beheers strategieën bij succesvolle akkers kan een belangrijk aanknopingspunt vormen voor het achterhalen van cruciale aspecten van dit speciale vakmanschap. Daarnaast kan ook de historische literatuur een belangrijk aanknopingspunt zijn. Tenslotte gaat het om het herstellen van een cultuurhistorische, biodivers agrarisch landschap en dan is het essentieel na te gaan hoe die landbouw er in vroeger tijden uitzag.

Een tweede ervaring die voortkwam uit voorgaande projecten was dat er veel misverstanden lijken te bestaan over de reële kosten of opbrengsten van akkerbeheer gericht op bijzondere flora. De belangrijkste misvatting daarin was dat door veel beheerders wordt gedacht dat boeren, ondanks de opgelegde beheers restricties, geld kunnen overhouden aan dit akkerbeheer. Uit eerdere berekeningen blijkt dat dit bijna nooit het geval is. Doel van het

huidige deelproject was daarom om ook te kijken naar de kosten-baten verhoudingen van verschillende vormen van succesvol akkerbeheer.

Nadruk op Winter- of Zomerakker beheer?

Uit bodemonderzoek is gebleken dat door bewerking van de akkers er een piek ontstaat in voedingsstoffen beschikbaarheid. De bodem wordt door de bewerkingen belucht en er kunnen allerlei afbraakprocessen plaatsvinden waarbij voedingsstoffen vrijkomen. Bij winterakkers ligt deze piek vlak voor de winter en bij zomerakkers in het voorjaar vanwege het bewerkingstijdstip van dit type akkers.

Als de piek in het vroege voorjaar valt, blijkt dat vele niet gewenste onkruiden zich massaal uitbreiden. De piek valt precies samen met het moment van hun kiemen. Denk hierbij aan soorten als Melganzervoet, Echte kamille, Reukloze kamille en vele andere. Dit heeft tot gevolg dat die soorten dan massaal aanwezig zijn en hierdoor bijvoorbeeld net geïntroduceerde akkerkruiden belemmeren. Als een akker meerdere jaren achter elkaar een zomerakker blijft, krijg je al snel steeds meer last van probleemveronkruiding en de situatie kan al snel onhoudbaar worden. Alleen als de akker erg voedselrijk is en het gewas grootste deel van de bodem bedekt speelt dit probleem nauwelijks een rol, maar dan komen er ook geen of nauwelijks kruiden voor in de graanfase. Bij deze akkers kan wel de stoppelfase een belangrijk doel zijn. Na de oogst kunnen late soorten zoals de Spies en Eironde leeuwenbek, Akkerandoorn ed. zich wel nog ontwikkelen en heb weinig last van andere storende kruiden. Vermoedelijk geldt dit laatste vooral bij akkers op zwaardere grondsoorten.

Bij winterakkers valt de piek van voedingsstoffen in het najaar. Op dat moment kunnen de meeste woekerende onkruidsoorten niet kiemen en die kunnen dus ook niet profiteren van die piek. Veel bedreigde akkerkruiden zijn juist goed instaat om in het najaar te kiemen en de winter te overleven als jonge plant. Dit zijn de zogenaamde winterannuellen. In het voorjaar is de voedingsstoffen piek verdwenen en zijn de graan en winterannuellen al goed ontwikkeld. De meest hardnekkige akkeronkruiden moeten dan nog kiemen maar hebben meteen een achterstand op de winterannuellen én de voedingsstoffen piek is al verdwenen. Zeer hardnekkig probleem onkruiden als Ganzervoeten komen dan ook nauwelijks of niet voor in winterakkers. Winterakkers zijn dan ook veel gemakkelijker op orde te krijgen dan zomerakkers. Voor een akker met veel bijzondere akkerkruiden is dan ook aan te bevelen de nadruk te leggen op winterakker beheer. In winterakkers kunnen evenals in zomerakkers ook soorten de Stoppelleeuwebek-associatie tot ontwikkeling komen na de oogst

Wel of geen grasklaver in de vruchtwisseling

Hierover is weinig met zekerheid te zeggen. Van alle beheerders was er maar één die een tweejarige grasklaver had opgenomen in zijn 8-jarige vruchtwisseling (Theo Nierkes, Montferland, NM). Zoals al eerder aangegeven kan het zijn dat dit de teruggang in korensla op de akkers verklaart, maar het is opvallend hoeveel van de kruiden zich wel lijken te handhaven

Bemesting en opbrengst

Als het gaat om het tot ontwikkeling kunnen komen van bijzondere akkerflora is de dichtheid van het graangewas één van de bepalende factoren. Dat wordt verstrekt doordat een dichtere graanstand vaak gepaard gaat met een grotere dichtheid van de overige, meer algemeen voorkomende, stikstofminnende akkerflora als melganzervoet, perzikkruid, viltige duizendknoop, varkensgras en vogelmuur. Daar de dichtheid van het gewas echter moeilijk is uit te drukken in herkenbare eenheden gebruiken we vaak de graanopbrengst en de daarbij behorende bemesting als een voorspeller voor die gewasdichtheid. Die voorspelling is niet één op één, maar op basis van de interviews en eerdere ervaringen en uitgaande van een adequate gewasverzorging en een jarenlang toegepast bemestingsniveau kom je grofweg op de volgende gradatie uit :

80-100 kg N/ha/jaar 2,5-3 t/ha

40-60 kg N/ha/jaar 1,5-2 t/ha

0-20 kg N/ha/jaar 0-1 t/ha

Onder de bezochte beheerders kwamen al deze bemestings- en opbrengstniveaus voor. Opvallend was dat er ook waardevolle akkers te vinden waren in de categorie van 3 t/ha (Montferland en Nijendal en Fortmond) . In deze categorie lijken sommige soorten het wel moeilijk te hebben door de hogere gewasdichtheid. Ruige klaproos, korensla en klein tasjeskruid komen niet meer perceelsbreed voor, maar zijn voornamelijk terug te vinden in de wat schralere en meer open randen van het perceel. Toch zijn er veel soorten die zich hierbij

prima standhouden (valse kamille, slofhak, kleine en grote leeuwenklauw, akkerleeuwenbek, bleekgele hennepnetel, groot spiegelklokje, handjesereprijs). Sommige soorten lijken juist meer voor te komen in dit soort akkers: korenbloemen, gele ganzenbloem, grote en bleke klaproos, bolderik en dauwnetel. Ook dreps en bolderik kunnen op dit soort akkers prima gedijen.

In de categorie 1,5-2,5 t/ha lijken er geen soorten te zijn die hier moeite mee hebben.

Voorbeelden hiervan zijn Utrechts Landschap, Natuurmonumenten Zuid-West Drenthe en Natuurmonumenten Noord-Oost Twente. Korensla en kleine tasjeskruid komt hier

perceelsbreed voor en worden begeleid door veel andere bijzondere doelsoorten.

Korenbloemen kunnen hier nog steeds prima gedijen al staan ze misschien iets minder massaal dan bij een iets hoger bemestings- en opbrengstniveau. Qua opbrengst viel ook Staatsbosbeheer Rivierengebied (Hatertse Vennen) in deze categorie. Hoewel hier al jaren niet meer wordt bemest, gaf Marcel Bolten aan dat de gemiddelde opbrengst nog lang op 1,5 t/ha lag. Het wat hogere organisch stofgehalte en de gunstige vochthuishouding op veel percelen in combinatie met de hoge N-depositie in die regio (ongeveer het hoogst van heel Nederland) heeft er blijkbaar voor gezorgd dat er ondanks het ontbreken van de bemesting het graan nog lang goed kon groeien.

In de categorie 0-1 t/ha (vaak geen bemesting) zijn nog steeds goede resultaten te behalen op het gebied van akkerflora, maar voor sommige soorten wordt het beheer te schraal. Met name de landschappelijk aantrekkelijke flora verdwijnt (korenbloem, grote klaproos, gele ganzenbloem en dauwnetel) en de nadruk in het beheer verschuift van het onderhouden van het graan naar het in toom houden van wortelonkruiden (kweek, struisgras en witbol op zand en akkerdistels en klein hoefblad op klei). Hoe ijler het graangewas komt te staan, hoe meer kweek en witbol gebruik maakt van het invallende licht om sterk uit te breiden. Dit betekent dat in het najaar vaker moet worden gestoppeld wat vaak gepaard gaat met een verlengde stoppelperiode. Het meest extreme voorbeeld daarin is het beheer van Jos Berendse (Limburgs Landschap) waar het hele beheer in het teken staat van het voorkomen van vergrassing (zie stoppelbewerking). Gevolg daarvan is dat wintergranen pas laat worden ingezaaid (novemberdecember). Voor sommige winterannuelen kan dit te laat zijn. Als dit jaar op jaar gebeurd zullen deze soorten dan ook verdwijnen.

Uit het voorgaande kan worden afgeleid dat gewasdichtheid inderdaad invloed lijkt te hebben op de kansen voor akkerflora. Daarbij zorgt een te hoge dichtheid voor het verdwijnen van enkele soorten, maar zorgt een te lage gewasdichtheid voor een sterke uitbreiding van kweek en witbol wat op hun beurt weer kan leiden tot het verdwijnen van bijzondere soorten. De balans lijkt te liggen in het gebied ertussenin: 1,5-2 t/ha.

onder het huidige regime.

Algemene voorwaarden pacht Staatsbosbeheer 2023

Geldend voor:

- Pachtovereenkomst - geliberaliseerde pacht langer dan zes jaar
- Pachtovereenkomst - geliberaliseerde pacht zes jaar of korter

Inhoud

ALGEMEEN

- Artikel 1 Definities, begripsomschrijvingen
- Artikel 2 Indicatieve vermeldingen
- Artikel 3 Staat van het gepachte bij aanvang
- Artikel 4 Hoofdelijkheid bij meerdere pachters
- Artikel 5 Nakoming
- Artikel 6 Beperkingen inzake het gebruik

FINANCIËLE BEPALINGEN

- Artikel 7 Betalingen
- Artikel 8 Boete bij te late betaling
- Artikel 9 Verrekening
- Artikel 10 Verminderd genot
- Artikel 11 Kosten van de overeenkomst

ALGEMENE VOORSCHRIFTEN INZAKE HET BEHEER

- Artikel 12 Waterhuishouding, bodem, bemesting
- Artikel 13 Bescherming flora en fauna
- Artikel 14 Baggeren en schonen van oppervlaktewater
- Artikel 15 Schadelijke stoffen
- Artikel 16 Onderhoud

VEILIGHEID, SCHADE, VERZEKERING

- Artikel 17 Veiligheid en brandpreventie
- Artikel 18 Schadeherstel
- Artikel 19 Schadevergoeding
- Artikel 20 Verzekering

RECHTEN DERDEN

- Artikel 21. Voorbehoud faunabeheer en visserij
- Artikel 22 Overdracht, onderpacht
- Artikel 23 Inbreuk door derden
- Artikel 24 Toelating personeel
- Artikel 25 Openbare voorzieningen

EINDE PACHTOVEREENKOMST

- Artikel 26 Oplevering
- Artikel 27 Overlijden; ontbinding rechtspersoon

SLOTBEPALING

- Artikel 28 Slotbepaling

ALGEMEEN

Artikel 1 Definities, begripsomschrijvingen

In deze Algemene Voorwaarden wordt verstaan onder:

- a. Algemene voorwaarden: Deze Algemene voorwaarden.
- b. Overeenkomst: De door Staatsbosbeheer als verpachter met de pachter opgemaakte pachtovereenkomst, waarin deze Algemene voorwaarden van toepassing zijn verklaard.
- c. Het gepachte: De bij de overeenkomst in pacht uitgegeven onroerende zaak of zaken. Waar in deze Algemene voorwaarden wordt gesproken over (gepachte) gebouwen, is de desbetreffende bepaling, althans voor zover die betrekking heeft op gebouwen, niet van toepassing wanneer geen gebouwen van het gepachte deel uitmaken.

Artikel 2 Indicatieve vermeldingen

1. De vermelding in de overeenkomst van oppervlakte, belendingen, vorm, aard, bestemming of ligging van het gepachte is een zo nauwkeurig mogelijke aanduiding, zonder dat het gepachte hier geheel aan behoeft te beantwoorden. Eventuele afwijkingen in vorenbedoelde zin leveren geen gebreken in de zin van de wet op. De pachter heeft nimmer enige aanspraak op ontbinding van de overeenkomst, op vermindering van de pachtsom of op enige schadevergoeding, indien de gedane opgave van oppervlakte, belendingen, vorm, aard, bestemming of ligging van het gepachte niet geheel met de werkelijkheid blijkt overeen te komen.
2. De pachter en Staatsbosbeheer doen afstand van iedere rechtsvordering tot vermindering of vermeerdering van de pachtsom wegens onder- of overmaat.

Artikel 3 Staat van het gepachte bij aanvang

1. De pachter kent het gepachte volledig en aanvaardt dit in de feitelijke staat, waarin het zich bij het aangaan van de overeenkomst bevindt, met alle daaraan verbonden lusten en lasten, heersende en lijdende erfdiensbaarheden, en in de onderhoudsstaat waarin het gepachte zich bevindt.
2. Voor de toepassing van artikel 7:342 van het Burgerlijk Wetboek worden, waar nodig in afwijking van artikel 7:337 lid 2 van het Burgerlijk Wetboek, de staat en/of de eigenschappen van het gepachte bij het aangaan van de overeenkomst, voor zover niet zijnde gebreken als bedoeld in lid 3, geacht geen gebreken te zijn.

De pachter kan geen aanspraken doen op Staatsbosbeheer ter zake van de staat of eigenschappen van het gepachte als hier bedoeld of daardoor veroorzaakte schade.

3. Staatsbosbeheer is evenmin aansprakelijk voor (schade als gevolg van) gebreken aan het gepachte die Staatsbosbeheer bij het aangaan van de overeenkomst niet kende en naar de op dat moment gangbare opvattingen ook niet behoorde te kennen. Ook is Staatsbosbeheer, waar nodig in afwijking van artikel 7:341 van het Burgerlijk Wetboek, niet aansprakelijk voor (schade als gevolg van) zichtbare en/of onzichtbare gebreken van welke aard en omvang dan ook, die na het aangaan van de overeenkomst zijn of zullen ontstaan.
4. Onder gebreken in de zin van lid 3 wordt mede verstaan vervuiling van bodem of water door stoffen die, mede gelet op het gebruik dat van de grond zal worden gemaakt, gevaar opleveren voor het milieu en/of de volksgezondheid.

Artikel 4 Hoofdelijkheid bij meerdere pachters

Wanneer twee of meer personen tezamen als pachter optreden, zijn zij hoofdelijk aansprakelijk voor de nakoming van alle uit de overeenkomst voortvloeiende verplichtingen.

Artikel 5 Nakoming

In geval van niet naleving van enige verplichting of aanwijzing welke de pachter bij of krachtens de overeenkomst is opgelegd of uit de wet voortvloeit, is hij verplicht op eerste aanzegging van Staatsbosbeheer hetgeen in strijd met die verplichting of aanwijzing is verricht of nagelaten teniet te doen of datgene te bewerkstelligen waartoe nakoming van deze verplichting of aanwijzing zou hebben geleid.

Artikel 6 Beperkingen inzake het gebruik

1. De pachter dient het gepachte persoonlijk en voor eigen rekening te exploiteren. Het is de pachter niet toegestaan om het gepachte niet daadwerkelijk in gebruik te nemen.
2. De pachter en de personen die bij hem inwonen zijn niet bevoegd om op of vanuit het gepachte of de zich op het gepachte bevindende gebouwen een handel, beroep of een ander bedrijf dan het landbouwbedrijf van de pachter zelf uit te oefenen.
3. De pachter mag het gepachte niet zodanig gebruiken of doen of laten gebruiken, dat hieruit bezwaren van welstand of milieuhygiëne dan wel gevaar, schade of

hinder in welke vorm dan ook ontstaan of kunnen ontstaan. De pachter is verplicht zich te gedragen naar de aanwijzingen, die hem ter zake door Staatsbosbeheer worden verstrekt.

4. Onverminderd het bepaalde in artikel 7:348 lid 1 van het Burgerlijk Wetboek is de pachter zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Staatsbosbeheer niet bevoegd:
 - a. op het gepachte gebouwen of getimmerten te plaatsen, het gepachte in enig opzicht te wijzigen of uit te breiden of daarop werken aan te leggen;
 - b. door hemzelf aangebrachte verbeteringen en toevoegingen ongedaan te maken;
 - c. voorwerpen dienende tot reclame aan te brengen of toe te laten op of aan het gepachte of de zich daarop bevindende gebouwen of beplantingen;
 - d. nieuwe uitwegen of overwegen te maken dan wel aan derden toe te staan of te gedogen;
 - e. gas-, waterleiding, elektriciteits-, bliksembeveiligings- en communicatie-installaties met de daarbij behorende buizen, kabels en leidingen te wijzigen of uit te breiden;
 - f. brandstof- en andere tanks voor de opslag van chemicaliën, silo's en (mest)bassins te plaatsen;
 - g. takels of andere hijsinrichtingen te verbinden aan een constructiedeel van de gebouwen;
 - h. dieren te stallen in ruimten die daarvoor niet zijn ingericht.

FINANCIËLE BEPALINGEN

Artikel 7 Betalingen

1. Staatsbosbeheer stuurt voor de betaling van de pacht prijs en andere op basis van deze overeenkomst verschuldigde bedragen een factuur.
2. Betalingen dienen plaats te vinden op de wijze en binnen de termijn die in de factuur is aangegeven.
3. Betalingen ter zake van de overeenkomst strekken in de eerste plaats in mindering van de kosten, vervolgens in mindering van de verschenen rente en de verschenen boete en ten slotte in mindering van de verschuldigde pachtbetalingen, de oudst openstaande vorderingen als eerste, en van de lopende rente.

Artikel 8 Boete bij te late betaling

Bij overschrijding van de betalingstermijn is de pachter in verzuim zonder dat ingebrekestelling is vereist. Pachter verbeurt in dit geval een boete gelijk aan één procent van de jaarlijkse pachtsom, voor iedere maand of gedeelte hiervan dat hij in verzuim is, met een minimum van honderd euro (€ 100,-), onverminderd het recht van Staatsbosbeheer om nakoming of ontbinding van de overeenkomst en aanvullende schadevergoeding te vorderen.

Artikel 9 Verrekening

De pachter is niet bevoegd om hetgeen hij ter zake van de overeenkomst aan Staatsbosbeheer is verschuldigd te verrekenen met vorderingen die hij op Staatsbosbeheer mocht hebben, onverminderd het bepaalde in artikel 7:330 van het Burgerlijk Wetboek.

Artikel 10 Verminderd genot

De pachter kan geen vermindering, kwijtschelding of teruggave van de pachtsom vorderen indien hij, door welke omstandigheden ook, geen of slechts een beperkt genot van het pachtrecht heeft, behoudens het bepaalde in artikel 7:330 van het Burgerlijk Wetboek.

Artikel 11 Kosten van de overeenkomst

De kosten van de pachtovereenkomst en van de overeenkomsten tot wijziging daarvan komen ten laste van de pachter. Onder deze kosten is mede begrepen het aan de grondkamer verschuldigde recht. Indien een andere verhoging van de pachtprijs wordt overeengekomen dan een verhoging die van rechtswege geldt, komen de kosten van de wijzigingsovereenkomst ten laste van Staatsbosbeheer.

ALGEMENE VOORSCHRIFTEN INZAKE HET BEHEER

Artikel 12 Waterhuishouding, bodem, bemesting

1. Het is niet toegestaan:
 - a. de waterhuishouding te veranderen of te verstoren;
 - b. het land te beregenen of te bevloeien.
2. Het is niet toegestaan:
 - a. de oorspronkelijke bodemopbouw of het natuurlijke reliëf te veranderen of te verstoren;

- b. insporing of andere beschadiging van de bodem te veroorzaken;
 - c. greppels of kades aan te brengen;
 - d. reeds aanwezige greppels uit te diepen tot meer dan 30 centimeter beneden het maaiveld;
 - e. onderwaterdrainage of drukdrainage aan te brengen.
3. Het is niet toegestaan de grond te bewerken, bijvoorbeeld door te rollen, ploegen, egaliseren, slepen, scheuren, eggen of frezen. Dit geldt niet voor akkers.
4. Herinzaaien of doorzaaien en de daarbij behorende bodem- en zodebewerking is niet toegestaan.
5. Het is niet toegestaan de grond te bemesten in welke vorm dan ook, tenzij bemesting volgt uit de overeenkomsten die deel uitmaken van de overeenkomst. Ook in dat geval worden niet gebruikt: (stal)mest van dieren die korter dan 14 dagen geleden zijn ontwormd, paardenmest en mest van dieren die besmet zijn met parasieten, zoals leverbot, maag- en darmwormen.

Artikel 13 Bescherming flora en fauna

1. Het is niet toegestaan om, zonder toestemming van Staatsbosbeheer, in het wild levende dieren en vogels in het gepachte terrein opzettelijk te doden, te vangen of in gevaar te brengen.
2. Bij het gebruik van machines worden adequate voorzorgsmaatregelen genomen ter bescherming van vogels en dieren tegen die machines. Gedacht kan worden aan een wildredder of een drone met warmtegevoelige camera. Bij gemechaniseerde werkzaamheden wordt vanuit het midden van het perceel begonnen met de werkzaamheden.
3. In graslanden of andere grazige vegetaties (met uitzondering van vochtig weidevogelgrasland N13.01) blijft bij maaiwerkzaamheden 5% van de vegetatie staan als dekking voor jonge dieren, waaronder een stuk slootrand, wanneer er sloten aanwezig zijn. De niet gemaaide plekken worden ieder jaar afgewisseld.
4. Van 16 maart tot 16 juni worden geen veldwerkzaamheden uitgevoerd. Nesten worden ten minste 5 meter rondom gemeden. Bij aanwezigheid van kwartel of kwartelkoning worden geen werkzaamheden uitgevoerd van 16 maart tot 15 augustus.
5. Het is niet toegestaan hout te snoeien of te oogsten in de periode van 16 maart tot 15 augustus.

6. Het plukken, uitsteken, bestrijden of verwijderen (trekken) van planten en schimmels, zoals bloeiende kruiden, paddenstoelen of veenmossen is niet toegestaan. Uitzondering op deze regel zijn plaagsoorten zoals ridderzuring, krulzuring, grote brandnetel, reuzenberenklauw en Japanse duizendknoop. Bij twijfel vindt overleg plaats met Staatsbosbeheer.
7. Plaggen, chopperen en maaien van heide is niet toegestaan in de periode 16 maart tot 1 september.
8. Branden, bijvoorbeeld van heide of rietland, is niet toegestaan zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Staatsbosbeheer.
9. Broedhopen van ringslangen en andere voorplantingsbiotopen van reptielen en amfibieën worden niet beschadigd.

Artikel 14 Baggeren en schonen van oppervlaktewater

1. Onderhoudswerkzaamheden die noodzakelijk zijn om aan de schouwplicht te voldoen en het waar nodig schonen van sloten en slootoevers vinden uitsluitend plaats in de periode van 1 september tot 1 november.
2. Baggeren vindt alleen plaats wanneer de waterkolom te ondiep wordt voor waterplanten en/of wanneer er diepteschouw is aangekondigd door de waterbeheerder. De uitvoering vindt steeds plaats in overleg met en op aanwijzingen van Staatsbosbeheer.
3. Niet schouwplichtige sloten die dreigen dicht te groeien worden in overleg met en op aanwijzingen van Staatsbosbeheer geschoond (niet per se jaarlijks).
4. Bij het schonen van een sloot met krabbescheer wordt ten minste 50% van de vegetatie niet verwijderd.
5. Bij aanwezigheid van beschermde weekdieren of insecten in de sloten wordt alleen in de periode 1 september tot 1 november geschoond. Minimaal 25% van de vegetatie of van de waterbodem wordt niet geschoond.
6. Bagger en schoonsel/maaisel wordt afgevoerd wanneer het beheertypen N05.02, N06.01, N06.02, N06.04, N07.01, N10.01, N10.02, N11.01, N12.01 en/of N12.03 betreft. Bagger en schoonsel/maaisel wordt zoveel mogelijk verspreid over het land wanneer het beheertypen N09.01, N12.02, N12.04, N12.05, N12.06, en N13.01 en/of N13.02 betreft.
7. Kleine, geïsoleerd liggende wateren zoals poelen en dobben, worden uitsluitend geschoond in de periode van 1 september tot 1 november.

Artikel 15 Schadelijke stoffen

1. Het is niet toegestaan chemische bestrijdingsmiddelen, gewasbeschermingsmiddelen of andere chemische producten, hoe ook genaamd en in welke vorm dan ook, te gebruiken, zowel op land als in water.
2. Het is niet toegestaan om producten op of in de grond te brengen die ontwormingsmiddelen kunnen bevatten, zoals bijvoorbeeld mest van dieren die recent zijn ontwormd of stro dat ontwormingsmiddelen bevat.
3. Het is niet toegestaan vee te weiden dat wordt behandeld of in de voorgaande vier maanden is behandeld met Ivermectine of andere avermectines, ongeacht met welk doel.
4. Het is niet toegestaan vee te weiden dat ontwormingsmiddelen krijgt toegediend via bolus of injectaat of in de voorgaande vier maanden ontwormingsmiddelen toegediend heeft gekregen via bolus of injectaat.
5. Van de in lid 3 en 4 genoemde termijn kan worden afgeweken wanneer door middel van geanalyseerde monsters kan worden aangetoond dat er geen restanten van de betreffende producten meer worden uitgescheiden; ook dan blijft echter een minimale termijn van twee maanden gelden.
6. Het is niet toegestaan vee te weiden dat, op andere wijze dan bedoeld in lid 4, wordt behandeld, of in de voorgaande 14 dagen is behandeld met antibiotica of met andere soorten ontwormingsmiddelen dan avermectines, ongeacht met welk doel.

Artikel 16 Onderhoud

1. De pachter is verplicht om alle reparaties en al het dagelijkse en niet dagelijkse onderhoud van of aan het gepachte, inclusief de gepachte gebouwen en de bij het gepachte behorende sloten en greppels, voor zijn eigen rekening te (doen) verrichten. Deze verplichtingen van de pachter omvatten onder meer:
 - a. in geval van beweiding van het gepachte zorgdragen voor een deugdelijke afrastering, waarbij de pachter ervoor dient te waken dat geen afrasteringen aan bomen of ander gewas worden bevestigd;
 - b. toegangswegen vanaf de verharding van de openbare weg tot op het gepachte zodanig onderhouden dat deze in goede staat blijven verkeren en de verharding van wegen die openbaar toegankelijk zijn vrijhouden van grondkluiten, modder, mest, plantenresten e.d.;

- c. drainage met bijbehorende eindbuizen zodanig onderhouden dat deze in goede staat blijft verkeren en ervoor zorgdragen dat buis- en kokerleidingen goed open zijn;
 - d. onherstelbaar beschadigde drainbuizen of verbindingleidingen tussen greppels en sloten voor eigen rekening en door nieuwe vervangen;
 - e. greppel- en drainuitmondingen onderhouden, waarbij het inspoelen van slootkanten moet worden verhinderd;
 - f. alle dagelijkse en niet dagelijkse reparaties aan de gebouwen, waaronder onder meer zijn begrepen reparaties aan buiten- en binnensloten, vensterglazen, sluitingen van luiken of blinden, dakbedekkingen, goten, afvoerpijpen en buitenmetselwerken;
 - g. buiten- en binnerverfwerken van de gepachte gebouwen onderhouden;
 - h. bliksembeveiligingsinstallaties onderhouden en controleren;
 - i. schoorstenen, putten, afvoerkanalen, regenbakken e.d. van gepachte gebouwen schoonhouden;
 - j. grensscheidingen zichtbaar en in goede staat houden;
 - k. brandstof- en andere tanks, silo's en (mest)bassins met bijbehorende leidingen onderhouden en controleren.
2. In afwijking van artikel 7:339 lid 1 van het Burgerlijk Wetboek is Staatsbosbeheer niet verplicht op verlangen van pachter gebreken van welke aard dan ook te verhelpen.

VEILIGHEID, SCHADE, VERZEKERING

Artikel 17 Veiligheid en brandpreventie

1. De pachter is verplicht alle wet- en regelgeving na te leven die direct of indirect betrekking heeft op de pachter of op het (gebruik van het) gepachte, zoals (brand)veiligheidseisen en voorschriften ten aanzien van het milieu, de waterstaat en het aanbrengen van gebouwen, werken of beplantingen binnen een bepaalde afstand van gebouwen of werken met doeleinden van openbaar nut.
2. Het aanwezig hebben en gebruiken van brandgevaarlijke apparaten, bijvoorbeeld voor verwarming van gepachte gebouwen, is uitsluitend toegestaan indien deze in een deugdelijke staat verkeren en wordt voldaan

aan de daaraan gestelde wettelijke eisen die verband houden met brandpreventie. De pachter is verplicht ervoor te zorgen dat er ten minste twee voor gebruik gereed zijnde deugdelijke vorstbestendige brandblusapparaten in de gepachte gebouwen aanwezig zijn.

Artikel 18 Schadeherstel

1. Alle werken of eigendommen van Staatsbosbeheer, die ten gevolge van de uitoefening van het pachtrecht mochten worden beschadigd, moeten door en op kosten van de pachter op eerste aanschrijving van Staatsbosbeheer binnen de daarbij te bepalen termijn tot genoegen van Staatsbosbeheer worden hersteld, onverminderd het recht van Staatsbosbeheer tot het vorderen van schadevergoeding.
2. De pachter is jegens Staatsbosbeheer aansprakelijk voor schade, van welke aard ook, aan het gepachte die is ontstaan door een hem toe te rekenen tekortschieten in de nakoming van een uit de overeenkomst voortvloeiende verplichting. Alle schade, behalve brandschade, wordt vermoed daardoor te zijn ontstaan. De pachter is jegens Staatsbosbeheer op gelijke wijze als voor eigen gedragingen aansprakelijk voor gedragingen van hen die zich met zijn goedvinden in of op het gepachte bevinden.

Artikel 19 Schadevergoeding

Indien de pachter of Staatsbosbeheer in enigerlei verplichting tekort schiet, waardoor schade ontstaat in de zin van artikel 6:96 lid 2 van het Burgerlijk Wetboek, dan moet de partij die tekort schiet deze schade vergoeden.

Artikel 20 Verzekering

1. Het is de pachter bekend dat Staatsbosbeheer met betrekking tot gepachte gebouwen geen opstalverzekering (tegen onder meer brand- en stormschade) heeft gesloten.
2. De pachter is gehouden de aansprakelijkheid die op hem rust krachtens de wet of deze overeenkomst voldoende te verzekeren en verzekerd te houden.
3. De pachter draagt alle rechten en vorderingen, welke hij uit hoofde van de in het vorige lid bedoelde verzekeringsovereenkomst jegens verzekeraar kan geldend maken met betrekking tot gepachte gebouwen, over aan Staatsbosbeheer.
4. De pachter is verplicht Staatsbosbeheer op diens verzoek inzage te geven in de door hem ten behoeve van het gepachte gesloten verzekering(en).

RECHTEN DERDEN

Artikel 21. Voorbehoud faunabeheer en visserij

1. Staatsbosbeheer behoudt zich het recht tot de uitoefening van de jacht en van de visserij voor. De pachter verleent op voorhand de in artikel 3.23 lid 1 sub d. sub 1° van de Wet natuurbescherming bedoelde toestemming voor de huur van het jachtrecht door een derde en dient te gedogen dat de jacht wordt uitgeoefend door hen die daartoe van Staatsbosbeheer het recht hebben verkregen. Staatsbosbeheer dient de pachter desgevraagd te informeren aan welke natuurlijke- of rechtspersonen dergelijke rechten zijn verleend.
2. Onverminderd het bepaalde in lid 3, is het de pachter niet toegestaan om op het gepachte gebruik te maken van vrijstellingen als bedoeld in artikel 3.15 lid 2 en lid 4 Wet natuurbescherming.
3. De pachter verleent op voorhand aan Staatsbosbeheer of aan de natuurlijke- of rechtspersonen die hiertoe door Staatsbosbeheer worden aangewezen de in artikel 3.15 lid 7 van de Wet natuurbescherming bedoelde toestemming om op het gepachte handelingen, zoals bedoeld in de genoemde bepaling, te verrichten ter bestrijding van schadeveroorzakende vogels en dieren en daartoe het gepachte te betreden. De pachter verleent een toestemming als hier bedoeld niet aan andere dan de hiervoor bedoelde natuurlijke- of rechtspersonen.
4. De pachter verleent op voorhand toestemming voor het uitvoeren van populatiebeperking op het gepachte door daartoe bevoegde derden, zoals bedoeld in de artikelen 3.17 en 3.18 van de Wet natuurbescherming, en het daartoe betreden van het gepachte door die derden.
5. Indien het gepachte aan water grenst of indien in het gepachte water is begrepen en Staatsbosbeheer aan derden het recht heeft verleend om op of aan dat water de hengelsport uit te oefenen, dient de pachter te gedogen dat deze derden het gepachte betreden en daarop verblijven om van dit recht gebruik te kunnen maken.

Artikel 22 Overdracht, onderpacht

1. Onverminderd het bepaalde in de artikelen 7:363 tot en met 7:365 van het Burgerlijk Wetboek is de pachter niet bevoegd om zonder schriftelijke toestemming van Staatsbosbeheer zijn uit de overeenkomst voortvloeiende vorderingen of rechten geheel of gedeeltelijk over te dragen, het gepachte geheel of gedeeltelijk over te dragen aan een derde, te bezwaren of in te brengen in een maatschap, vennootschap onder firma,

commanditaire vennootschap of rechtspersoon, dan wel de pachtrechten, voor zover behorend tot een onverdeeld bezit, toe te scheiden bij scheiding en deling daarvan.

2. De pachter is zonder schriftelijke toestemming van Staatsbosbeheer niet bevoegd het gepachte geheel of gedeeltelijk onder te verpachten of onder welke titel ook aan een derde in gebruik te geven of in genot af te staan.

Artikel 23 Inbreuk door derden

Onverminderd artikel 7:356 van het Burgerlijk Wetboek dient de pachter voor het bezit en het behoud van de rechten van Staatsbosbeheer op het gepachte te waken. De pachter dient Staatsbosbeheer van iedere inbreuk, door derden op het gepachte gepleegd meteen in kennis te stellen. De pachter verricht al het nodige om dergelijke inbreuken te beëindigen en treft alle maatregelen die nodig zijn om te voorkomen dat Staatsbosbeheer schade lijdt of om zulke schade te beperken.

Artikel 24 Toelating personeel

1. Personeel en opdrachtnemers van Staatsbosbeheer hebben ten behoeve van noodzakelijke werkzaamheden en taakuitoefening altijd vrije toegang tot het gepachte. Waar mogelijk melden zij hun komst van tevoren aan.
2. In afwijking van lid 1 hebben de daar bedoelde personen slechts toegang tot de gepachte gebouwen na een daarvoor met de pachter gemaakte afspraak. De pachter dient zijn medewerking te verlenen aan het maken van zo'n afspraak.

Artikel 25 Openbare voorzieningen

1. De pachter zal gedogen dat op, in, aan of boven het gepachte palen, kabels, buizen, leidingen, draden en andere voorwerpen worden aangebracht, onderhouden en vervangen ten behoeve van openbare voorzieningen.
2. Onverminderd het bepaalde in lid 3, tweede volzin, is Staatsbosbeheer voor dit gedogen geen vergoeding verschuldigd aan de pachter.

3. Door derden te betalen vergoedingen voor het aanbrengen en hebben van zaken als bedoeld in lid 1 komen ten goede aan Staatsbosbeheer. Staatsbosbeheer zal alle schade die een onmiddellijk gevolg is van de in lid 1 bedoelde werkzaamheden en van de aanwezigheid van de in lid 1 bedoelde zaken (doen) herstellen of (doen) vergoeden.

EINDE PACHTOVEREENKOMST

Artikel 26 Oplevering

1. De pachter dient bij het einde van de overeenkomst het gepachte en de in het gepachte begrepen gebouwen ter vrije beschikking te stellen aan Staatsbosbeheer, of aan de door Staatsbosbeheer aangewezen nieuwe grondgebruiker.
2. De pachter blijft aansprakelijk voor schade en gebreken (inclusief bodem- en/of waterverontreiniging) aan het gepachte of tekortkomingen in het onderhoud daarvan die zich na de oplevering als bedoeld in het eerste lid openbaren maar reeds voordien zijn ontstaan.
3. De pachter doet ten gunste van Staatsbosbeheer om niet afstand van alle zaken, waaronder gewassen, die zich op het moment van oplevering nog op het gepachte bevinden, voor zover deze niet al naar de opvolgende gebruiker zijn overgegaan.

Artikel 27 Overlijden; ontbinding rechtspersoon

1. Wanneer een pachter overlijdt, zijn de erfgenamen of medepachters verplicht onder opgave van hun naam, adres en woonplaats Staatsbosbeheer daarvan binnen één maand door middel van een aangetekende brief in kennis te stellen.
2. Indien de pachter een rechtspersoon is en deze ontbonden wordt, zijn de vereffenaars verplicht Staatsbosbeheer hiervan binnen één maand door middel van een aangetekende brief in kennis te stellen.

SLOTBEPALING

Artikel 28 Slotbepaling

Deze Algemene voorwaarden kunnen worden aangehaald als 'Algemene voorwaarden pacht Staatsbosbeheer 2023'.